WYKAZ PTAKÓW TATRZAŃSKICH

NA PODSTAWIE

własnych i obcych spostrzeżeń.

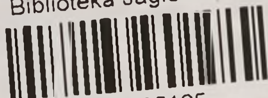
SKREŚLIŁ

JUSTYN KARLIŃSKI,
student medycyny.

Osobne odbicie ze Spraw. Komisyi fizyjograficznéj Akademii umiej., tom XVI.

W KRAKOWIE,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Ignacego Stelcla.
1882.

Biblioteka Jagiellońska
1002985125

Wykaz ptaków tatrzańskich

NA PODSTAWIE

WŁASNYCH I OBCYCH SPOSTRZEŻEŃ

skréślil

JUSTYN KARLIŃSKI

stud. med.

Zabiérając się do skréślenia niniejszego wykazu ptaków tatrzańskich, winienem choć po krótce usprawiedliwić powstanie niniejszéj pracy. Spostrzeżenia nad ptasznią tatrzańską ogłosili: Hr. Kazimierz Wodzicki w swém dziełku p. t.: „Wycieczka ornitologiczna w Tatry i Karpaty galicyjskie na początku Czerwca 1850 r.“ wydaném w Lesznie 1851 r. P. E. Schauer b. kustosz zbiorów uniwersyteckich w rozprawie swéj p. t.: „*Tagebuchsnotizen während eines ornithologischen Ausfluges auf der hohen Tatra in den Monaten Juli und August* 1861“ ogłoszonéj w „*Cabannis Journal für Ornithologie*“ 1862, wreszcie Prof. Dr. Nowicki w pracy swéj: „Przegląd prac dotychczasowych o kręgowcach galicyjskich“ podał wszystkie daty zebrane przez poprzednich badaczów nad ptasznią tatrzańską.

W lecie 1881 r. bawiąc za zasiłkiem Komisyi fizyjograficznéj Akademii Umiejętności w Tatrach, celem zebrania tamtejszych wijów, szczególniejszą przy tém zajęciu zwracałem uwagę na ptaki, chcąc stwierdzić obecność wymiénionych w poprzednich pracach gatunków w miejscach rozmaitych, w jakich wśród wycieczek ciągłych się znajdowałem. Z skrzętnych poszukiwań i notatek powstał niniejszy wykaz, z badań nad życiem ptaków moje: „Obrazki z fauny tatrzańskiéj“ drukowane w „Przyrodniku“ r. 1881 i 1882.

Bawiłem w Tatrach od piérwszych dni Lipca do końca Sierpnia, w wycieczkach mych środkowe i wschodnie przeważnie obszedłem Tatry, dotykając tylko w dalszych wycieczkach zachodnich wysoczyzn.

Trzydzieści lat oddziela mnie od badań hr. Wodzickiego, dwadzieścia od badań p. Schauera, a czas ten nie mało wpłynął na zmianę stosunków pod Tatrami [1]).

Zajmując się od dawna chowem ptaków i badaniem ich życia, nabyłem pewnéj wprawy w rozpoznawaniu gatunków w rozmaitém upierzeniu stósownie do pór roku, wieku i rodzaju, ztąd téż lubo w obecnych stosunkach nie mogłem sam zdobywać potrzebnych okazów, w części Tatr zostającéj w ręku obcokrajowych posiadaczy, zdołałem mimo to rozpoznać gatunki, które niżéj wymiéniam, a uskuteczniałem to w ten sposób, iż nieraz długo i ostrożnie skradać się musiałem, by rozpoznać należycie okaz, wiele wypytywać się i porównywać, oraz starania robić za dostaniem takowegoż, zanim na zamieszczenie w niniejszym wykazie zdobyć się mogłem. Nadto wspierali me poszukiwania zamieszkali u podnóża Tatr, a długoletnim w tych stronach pobytem, wykształceniem swém i praktyką zupełną dający mi rękojmię mężowie jak PP. Kocyan, Pawlica i V. Finger.

Najwięcéj dat co do pobytu i spostrzeżeń zawdzięczam p. Kocyanowi leśniczemu w Orawicach na Orawie, który od 30 blizko lat osiadły w tych miejscach, z zamiłowania zbiéra okazy fauny krajowéj, przedewszystkiém ptaki, w czasie swego pobytu nie jedno odkrycie, nie jedno ciekawe a wiarygodne zrobił dostrzeżenie, nie jedno muzeum zoologiczne wzbogacił okazami z fauny tatrzańskiéj tak w kraju jak za granicą i sam wielki zgromadził sobie zbiór ptaków, należycie przyrządzonych i oznaczonych. Rezultatami jego badań nieraz posługiwali się piszący o faunie krajowéj, w pismach zagranicznych nie jeden oddaje mu zasłużoną cześć. Nie mogąc dostatecznémi wykazać się okazami z przyczyn wyż wymiénionych, na poparcie słów mych powołać się niejednokrotnie muszę na okazy w zbiorze jego znajdujące się, w wielu miejscach na jego światłą radę i uwagi się powołać.

Nie mniejszą wdzięczność winienem drugiemu przyjacielowi memu p. Fr. Pawlicy, leśniczemu w dobrach Szaflarskich (w Poroninie), którego łaskawości zawdzięczam to, że w terytoryjum jego bez przeszkody badania me prowadzić mogłem, jego podwładni najlepszymi byli mi przewodnikami i nie jedną uwagą poprzeć mógł me dostrzeżenia.

Trzeciemu z kolei p. Fingerowi adjunktowi leśnictwa w Zakopaném, zawdzięczam wiele uwag co do czasu pojawów ptactwa, które jako myśliwy i dobrze z fauną krajową obeznany udzielić mi był łaskaw.

---

[1]) Hr. Wodzicki w dziełku swém zestawił razem ptaki tatrzańskie z karpackimi. Rozdział tedy ptaków tych był konieczny. A o ilem się przekonał, mają Tatry sobie właściwe gatunki, nieznachodzące się w Karpatach galicyjskich; przez zestawienie tedy takie, jakie się w dziełku hr. W. znachodzi, możnaby błędnego o ptaszni tatrzańskiéj nabrać przekonania. — Pan Schauer zaś dziełko swe pisał sposobem dziennika, bez żadnego układu, tak iż jest to raczéj sprawozdanie myśliwskie, co zretztą już sam tytuł usprawiedliwia.

Przy uprzejmej pomocy ze strony tych Panów poznałem ptasznię tatrzańską przytoczoną w niniejszym wykazie, a na tém miejscu zaznaczyć mi wypada, o ile wykaz ten różni się od prac poprzednich badaczów. Otóż do dotychczasowych przybywają: *Milvus regalis*, *Circus rufus*, *C. cyaneus*, *Strix acadica*, *Corvus frugilegus*, *Coracias garrula*, *Lanius minor*, *L. collurio*, *Muscicapa parva*, *Salicaria palustris*, *Picus leuconotus*, *P. minor*, *Alcedo ispida*, *Columba turtur*, *Charadrius pluvialis*, *Numenius arquatus*, *Gallinula chloropus*, *G. pusilla*, *Tringa alpina* i *Anas querquedula*. — Z wykazów zaś dotychczasowych jestem za usunięciem: *Vultur fulvus*, *Haliaetus albicilla*, *Bubo scops*, *Strix uralensis*, *Pyrrhocorax pyrrhocorax*, *Turdus atrogularis*, *Ficedula hipolais*, *Luscinia philomela*, *Alauda alpestris*, *Emberiza nivalis*, *Loxia pythiopsittacus*, *Pyrrhula enucleator*, *Junx torquilla*, *Lagopus alpinus*, *Perdix saxatilis* oraz *Fringilla petronia*, co zresztą na właściwém wykazane jest miejscu.

Co do nazw miejscowości w wykazie tym wspominanych trzymałem się: Nowego przewodnika do Tatr Walerego Elijasza, mapy prof. Kolbenhayera i generalnego sztabu austryjackiego. Co do nomenklatury zoologicznéj dziełka hr. Dzieduszyckiego p. t.: Muzeum Imienia Dzieduszyckich. Tom I. Ptaki [1]).

Rapaces diurni — Drapieżne dzienne.

1. *Vultur cinereus* Gmel. Sęp kasztanowaty. Tyz. Ptak ten zauważany przez hr. Wodzickiego i p. E. Schauera, pojawia się zdaniem osób mieszkających stale pod Tatrami, jak p. Kocyana, Pawlicy i V. Fingera tylko przypadkowo—na wiosnę zaś lub w jesieni w stadkach 3—5 głów liczących; jeżeli więc hr. Wodzicki w swym wykazie ptaków zalicza go do ptaków osiadłych, zdanie to wymagałoby faktycznego stwierdzenia. W roku ubiegłym był nawet dość rzadki. Podczas pobytu mego spotkałem go w ogóle dwa razy. Raz na polanie Waxmundzkiéj, drugi raz przy stawach gąsienicowych, dość nizko przelatującego. W zbiorze p. Kocyana w Orawicy znajduje się samica zabita w Tatrach. W wykazie hr. Wodzickiego wymiénionym jest jeszcze: *Vultur fulvus* Lin. Sęp płowy Tyz. Ptaka tego ani nie spotkałem, ani wiadomości pewnych zasiągnąć nie mogłem, czy się kiedy

[1]) Świéżo nakładem Akademii Umiejętności wydane dzieło Władysława Taczanowskiego, miałem sposobność przeglądać dopiéro po napisaniu i oddaniu do druku piérwszych kart niniejszéj pracy. Nomenklatury polskiéj i łacińskiéj przezeń użytéj z tegoż powodu nie użyłem; nadto autor nie uwględnia nomenklatury poprzednich badaczów, a nawet częściowo téj, jaką w poprzednich użył pracach swych i każdemu gatunkowi właściwego wymysłu nazwę daje—co niemało do zamięszania już i tak widocznego w dziełach zoologicznych polskich się przyczynia.

pojawia. Owszem p. Kocyan, wyborny znawca ptaków, doniósł mi, że ptaka tego zupełnie przez ostatnie 30 lat nie widział. Nie umieszczam go tedy w niniejszym wykazie ptaków zamieszkujących Tatry lub stale się pojawiających. Znam go tylko z okolic Krakowa, 3 czy 4 razy spotykałem go, dość łatwy zresztą po płowém upierzeniu spodu ciała do odróżnienia od sępa kasztanowatego. Hr. Wodzicki wspomina o gnieżdżeniu się jego w Tatrach gdzieś na górze Hurus (?) nad Morskiém Okiem. Prof. Dr. Nowicki w swym „Przeglądzie prac dotychczasowych o Kręgowcach krajowych", oparłszy się na wyjaśnieniu danêm przez p. E. Schauera, zaprzecza gnieżdżeniu się sępów w Tatrach i Beskidzie.

2. *Aquila fulva* Pall. Orzeł przedni Wodz. Wymiéniony w spisach ptaków tatrzańskich, żyje i gnieździ się w Tatrach bądź na drzewach wysokich, bądź w turniach. Gniazdo opuszczone, wnioskując po sterówkach poronionych, doń należące spotkałem w jednym z załomów skały na zachodnim szczycie Bystréj w dolinie Kościeliskiéj. Gniazd na drzewach, jak to widzieli poprzedni ornitologowie tatrzańscy, nie spotkałem. W locie łatwy do odróżnienia od następnego gatunku: spodem ciała białawym i ogonem z czarną pręgą końcową. Spotkałem go na polach Poronina, przy Wołoszynie, przy Świnnicy i w dolinie Wierchcichéj. Zdaniem osób wyż wymiénionych i strzelców tatrzańskich, zimową porą zlatuje do dolin. Z tego com widział nie mogę wnosić, jak to p. Schauer czyni, czy w reglach przeważnie żyje, czy téż w turniach. Oba tak podobne sobie gatunki Orła Zyza i O. przedniego spotykałem zarówno w reglach jak w turniach, i pod tym względem nic pewnego zasięgnąć nie mogłem. Pan Kocyan posiada 3 okazy z Tatr.

3. *Aquila chrysaetos* Brehm. Orzeł Zyz. Wodz. Ptak ten raczéj za odmianę niż za gatunek osobny uważany, spostrzegany przez obu mych poprzedników, zdaniem hr. W. gnieździ się na drzewach; co téż p. S. stwierdza w notatce, że widywał go gnieżdżącego się w smereczynach. Sam gniazd nie widziałem, a strzelcy tatrzańscy różnicy między obu tymi ptakami nie robią. Orła tego spotkałem dwa razy przy samém Zakopanem i w dolinie Kamienistéj, zabitego zaś przy Bukowinie.

4. *Aquila naevia* Briss. Orzeł orlik. Myśl. ptasz. (Wodz. Schau. Now.). Gnieździ się w reglach, gdzie go przy hali Ornak, Hrubym Reglu, Wołoszynie spotykałem. W Tatrach całych ma być nierzadki.— Zabitego widziałem w Zakopaném. Według p. Pawlicy przebywa w reglach od Maja do Września, według prof. Dra Nowickiego od Kwietnia do Października.

5. *Pandion Halaetus* Cuv. Rybołów rzeczny Tacz. (Wodz. Now.). Ptak ten według piérwszego na ciągu jesiennym nad Dunajcami widywany, zjawia się jesienią w Tatrach, już w końcu Sierpnia spotkałem go nad Białką, nad Dunajcem, przy Poroninie i Nowym Targu. W zbiorze p. Kocyana znajduje się jeden okaz. Gatunek ten stwierdziłem na okazie zabitym nad Białą Wodą w dolinie tejże nazwy. Zabity 2 Sierpnia przez strażnika lasowego.

Wymiénionego przez hr. W. i prof. Nowickiego: *Haliaetus Albicilla* Leach. Birkuta Bielika nie widziałem nigdzie w Tatrach, brak jezior rybnych niższych jest tego powodem. P. Kocyan posiada okaz z Orawy, lecz zdaniem mojém i osób wyż wymiénionych pojawy jego są tylko czysto przypadkowe. Omijam go tedy w tym wykazie.

6. *Circaetos gallicus* Vieil. Krótkoszpon gadżer. Pietr. Hr. Wodzicki zamieszcza go niepewno w Tatrach, p. Schauer spotykał w Beskidzie. Ptak ten znany strzelcom we wschodnich Tatrach; gnieździ się w niższych górach, przy Bukowinie, roku zeszłego nierzadki. U P. Kocyana znajduje się okaz jeden; spotkałem go i rozpoznałem po połyskującym w fijoletowy kolor grzbiecie i spodzie białym z strzałkami brunatnemi, o 3 widocznych pręgach na ogonie, z bardzo małéj odległości raz na Łysėj polanie 20 Sierpnia 1881, dwa okazy przy Hali Smytnéj. Ptak ten dobrze mi znany z doliny Ojcowskiéj w Królestwie Polskiém, gdzie się gnieździ, jak to już hr. Wodzicki zauważył.

7. *Falco tinnunculus* Linn. Sokół pustułka Rzą. (Wod. Sch. Now.). Pospolity w Tatrach przy górnéj granicy lasów i w turniach, gdzie się gnieździ. Gnieżdżącego się widziałem na Kasprowéj, Wołoszynie, Łysankach, Krywaniu; jeden okaz zabiłem w Olczysku, u p. Kocyana okazów dwa. Bawi w górach od Kwietnia do Października według p. Pawlicy i Fingera; według prof. Dra Nowickiego do Września. Na zimę zlatuje w równiny ku południowi.

Na polach wsi „Zakopane“ spotkałem 16 Lipca 1881 r. parkę sokołów, które po dokładném a blizkiém rozpatrzeniu się (było to bowiem na brzegu lasu przy Krupówkach) okazały się być parką *Falco rufipes* Besecke. Sokół kobczyk Tacz. Ponieważ jednak nikomu u podnóża Tatr nie jest znanym, a p. Kocyan tylko jeden okaz ♂ posiada, nie mogę go wspólnie z poprzednikami mymi do ptaszni tatrzańskiéj zaliczyć; notuję tylko fakt niezawodnego pojawiania się tego ptaka w naszych górach.

8. *Falco lanarius* Linn. Sokół raróg Mysl. ptasz. (Wodz. Sch. Now.). Według piérwszego ma być tylko na węgierskiéj stronie Tatr, według drugiego w reglach. Przebywa jednak i w turniach; spotkałem bowiem w Lipcu na Wołoszynie, w początku Sierpnia na Goryczkowéj, w końcu Sierpnia na Krzesanicy i Tomanowéj liptowskiéj pojedyncze okazy. O gnieżdżeniu się jego nie mam wiadomości pewnych, jakkolwiek mnie o tém przewodnik Wala, znający dobrze kręgowce tatrzańskie, zapewniał. U p. Kocyana jest okaz jeden.

9. *Falco peregrinus* Linn. Sokół wędrowny Tyz. (Wodz.) Ma omijać według hr. Wodzickiego góry galicyjskie. Spotkałem go na Krywaniu, Bystréj w Sierpniu, za Świnnicą w Lipcu, wszystkiego okazów 5; w niższych górach nigdzie. W zbiorze p. Kocyana znajduje się jeden pochodzenia tatrzańskiego. W naszych górach się nie gnieździ. O gnieżdżeniu się w skałach Ojcowa mam wiadomość.

10. *Falco subbuteo* Linn. Sokół kobuz Rz. (Wodz.). Zgodnie z poprzednikiem moim zauważyć muszę obecność jego przy niższych

górach i lasach, gdzie się gnieździ. Kilka okazów spotkałem i na małą odległość rozpoznałem w reglach Nosala, na polach Olczy; przy Murzasichlu oglądałem zabity okaz również i przy Bukowinie, pokazywany mi jako „Myszołów“ przez leśnego. Z tych samych powodów co *Falco rufipes* nie mogę zamieścić w niniejszym spisie i *Falco aesalon* Lin. Sokół drzemlik Mysl. ptasz. Poznałem bowiem w spotkanym przy końcu Sierpnia przy Poroninie sokole po modro popielatym płaszczu, z wyraźnemi czarnemi stosinami, popielatym wiérzchu głowy, popielato-rdzawym karku i rdzawych nogawkach, starego samca z tegoż gatunku. Nie mogąc zasięgnąć jednak pewnych wiadomości, mimo że jeden okaz ♂ znajduje się w zbiorze p. Kocyana, za ptaka tatrzańskiego uważać go nie mogę.

11. *Pernis apivorus* Luk. Pszczołojad pospolity. Tacz. (Wodz. Sch.). Przebywa w reglach, mało znany strzelcom tatrzańskim. Dwa okazy spotkałem przy Furkotówkach, jeden przy Łysėj polanie, jeden przy Toporowym stawie, jeden dostałem zabity w połowie Lipca w Kuźnicach Zakopiańskich; na tym stwierdzić mogłem i gatunek i wiek. Przy końcu Sierpnia już go nigdzie nie spotykałem. U p. Kocyana znajduje się samica pochodzenia tatrzańskiego.

12. *Buteo vulgaris* Vieil. Myszołów pospolity Tyz. (Wodz. Now.). Pospolity przez całą wiosnę, lato i jesień u podnóża Tatr, szczególniéj na polach wyżéj położonych jak Gubałówka, Murzarichle, Poronin. W miejscach tych widywałem na małéj przestrzeni po kilka okazów pożytecznych tych ptaków, polujących na myszy i norniki.— Nie brak go i w dolinach tatrzańskich jak Mała Łąka, Kościeliska, gdzie się w reglach gnieździ. Według opowiadań strzelców tatrzańskich i uwagi łaskawie mi przez p. Pawlicę zrobionéj, dość częste są przypadki zimowania tego ptaka przy mieszkaniach ludzkich. Przy Jaszczurówce znalazłem zabity okaz, kilku pręgami białemi przez brzuch i piersi oznaczony, mocno nadpsuty. Kilka okazów spotkanych w Małéj Łące różną porą, miało w upiérzeniu swém odcień białawy, tak że całość dość odmiennie się przedstawiała, na okazie jednak stwierdziłem zaraz gatunek. Okaz ten mocno zestrzelany dostarczył mi leśny Gronikowski. W zbiorze p. Kocyana znajduje się kilka okazów rozmaitéj płci i wieku.

13. *Buteo lagopus* Brünn. Myszołów włochaty Tacz. (Wod. Sch.). Według piérwszego pod zimę w góry zalatuje; trafiają się jednak okazy w Sierpniu jak ten, który zastrzelono na Krzeptówkach i który oglądałem. Był to stary samiec, bez 3 stérówek; co szczególniejsza, brzuch miał zupełnie brunatny jak samica tego gatunku i palce żółte. Nie gnieździ się w Tatrach i w ogólności dość rzadki. Jak mnie zapewniano, pojawia się wprawdzie co roku, bawi przez zimę i z wiosną odlatuje, co już i Taczanowski („O ptakach drapieżnych“ str. 78) zauważył.— W obec tego dziwną mi się wydaje uwaga w rozprawie prof. Dra Nowickiego, gdzie przy tym gatunku zanotowano, że bawi od Marca do Października — raczéj odwrotnie.

14. *Astur nisus* Blas. Jastrząb krogulec Wodz. (Wodz.). W dolinach tatrzańskich nierzadki. Gnieździ się w reglach n.p. na Wołoszynie; posuwa się w połowie swym za ziębami i inném ptactwem aż ponad kosodrzewinę, jak na zboczach Gewontu i Kopy Kondrackiéj, gdzie często kilka okazów naraz widywałem. Zabitego widziałem na Cichém, z tegoż lotki i stérówki posiadam.

15. *Astur palumbarius* Lacep. Jastrząb gołębiarz. Wod.— Gołębiarz lud. (Wod. Sch.). Pospolity ten rabuś gnieździ się w reglach; nie brak go w dolinach i polanach tatrzańskich, pospolity przy brzegach lasów. Gnieżdżącego się widziałem w Pardołówce, Kościeliskiéj dolinie; zabitego w Kuźnicach Zakopiańskich.

16. *Milvus regalis* Brehm. Kania wielka. Myśl. ptasze.—Nie zaliczona w poczet ptaków pod i w Tatrach żyjących. Żyje jednak jak to na kilku okazach stwierdzić mogłem na błotach Furtackich przy Kośnym Hamrze, oraz na polach do Olczy należących; czy się gnieździ, nie wiem. Okazy były stare, wyrosłe, a jak mnie zapewniali strzelcy dóbr Szaflarskich, w niektórych latach tak pospolite, jak Myszołów, o czém pozwalam sobie jednak powątpiewać. P. Kocyan posiada jeden okaz z Orawy.

17. *Circus rufus* Briss. Błotniak błotny Jundził. równie jak

18. *Circus cyaneus* Blas. Błotniak zbożowy Tacz. nie jest wymiéniony w dotychczasowych wykazach; obecność ich miałem sposobność stwierdzić. Błotniaka błotnego podszedłem na torfowiskach przy Kośnym Hamrze niemal na kroków 5 i miałem się czas należycie przypatrzéć [1]). Drugiego spotkałem tylko na Spiżu, na polach przy Jaworzynie Spiskiéj, gdzie leśny towarzyszący mi na polanie Białéj Wody pokazał mi kilka okazów zabitych przez siebie: Pustułek, Myszołowa i jeden okaz w roczném piérzu z tegoż gatunku. O gnieżdżeniu się i pojawach objaśnić mnie nie umiał, a bardzo żałuję, że okazem

---

[1]) Okaz ten był starym samczykiem o białawym wiérzchu głowy, twarzy szaréj z białawą szlarą, karku brunatnego, takimże grzbiecie i pokrywach skrzydłowych; szyi i piersi białéj, ogonie płowo popielatym, od spodu prawie biały. Najlepiéj wskazuje sposób lotu „*cujus generis*“ jest ptak. — Lot bowiem Błotniaków tak różny od sokołów i jastrzębi, jest nadzwyczaj lekki, wahający, jak to słusznie Taczanowski zauważył do rybitwy lub mewy podobny.

Błotniak zbożowy młody, osobliwie piérwszoroczny, trudno może być pomięszany z innym gatunkiem. Brunatny z wiérzchu, brew i potylicowa plamka płoworuda, spód jaskrawo rudy, stérówki popielato-brunatne. z 4ma pręgami, skrajne stérówki prawie rude, lotki czarniawe, od spodu szare z brunatnemi strzałkami Gatunek ten tém znajomszy mi, że przez lat kilka chowałem w domu na uwięzi młodego: mogłem się tedy i zmianie barwy i życiu przypatrzéć, a w latach ostatnich przynajmniéj 20 — 30 sztuk tych ptaków przeszło mi przez ręce; dość zatém poznałem odmian ich barw, którym wspólnie z myszołowami ulegają. — W wykazach mych poprzedników, ptaków tych nie ma wymiénionych — może późniejsze badania coś więcéj o pojawach ptaków tych doniosą.

pięknym podania gatunku tego stwierdzić nie mogę. P. Kocyan w zbiorze swym posiada z obu tych gatunków po parze pochodzenia tatrzańskiego.—O błotniaku błotnym nie umiano mi również w Poroninie nic więcéj powiedzieć, jak tylko że na błotach i łąkach zawsze w lecie spotkać go można.

Rapaces nocturni. — Ptaki drapieżne nocne.

19. *Bubo maximus* Rauz. Puhacz właściwy Tacz. (Wodz.). Gnieździ się i przebywa w reglach. Jeden okaz spłoszyłem przy skale Filipczańskiéj, drugi zabito przy parowym tartaku w Zazadniéj. Pan Pawlica posiada okaz piękny przez p. Kocyana wypchany, pochodzenia tatrzańskiego. Jak mnie strzelcy zapewniali, ptak ten w starszych lasach nierzadki. Pospolity ma być przy Wiktorówkach, w lasach Krywania, tam go jednak mimo poszukiwań nie spotkałem.

20. *Bubo otus* Sav. Puhacz uszaty Tacz. (Wodz.). Puhacz ten o ile z kilku okazów wnosić mogłem, które spotykałem lub zabite widziałem, nie trzyma się granicy jaką hr. Wodzicki mu wyznacza, t. j. 2000′. W reglach Wołoszyna tak dobrze się trzyma jak na Cyrli, Olczysku, Cichem, gdzie mi okaz zabity pokazywano. Gnieździć się ma na skraju lasów, czego jednak nie mogłem stwierdzić. Prócz tych puhaczów zamieścił hr. Wodzicki w swym wykazie i *Bubo scops* (Puhacz syczek). Ptaka tego ani p. Schauer, ani ja, ani wreszcie szczegółowe wypytywania się o niego u osiadłych pod Tatrami strzelców i urzędników lasowych obecności wykazać nie mogły, jak również przez tegoż badacza w Tatry przeniesiona Sowa uralska: *Syrnium uralense.*

O pobycie sowy téj na Beskidzie i Karpatach mam kilka prywatnych wiadomości; w Tatrach jednak sowy téj nie widziano, jakkolwiek p. Kocyan od lat 30 pilnie ornitologiją się zajmujący, starał się wszelkiémi środkami coś pewnego o jéj pojawach zdobyć.

21. *Ulula aluco* Bla. Sowa puszczyk. Jundz. (Wodz. Now.). Według wiadomości, jakie zasięgnąć mogłem, stale przebywa w Tatrach, w reglach i nizinach, głos jéj słyszałem nocując na Wołoszynie, przy Cichém, przy Ornaku, w dolinie Kamienistéj i Tomanowéj polskiéj. Kilka okazów spotkałem, z tych jeden dostarczono mi do przeglądnienia w dolinie Kościeliskiéj i przy Smereczyńskim stawie, gdzie w staréj jodle miała gniazdo.

22. *Ulula dasypus* Sowa włochatka (Wod. Sch. Now.). Trzyma się gęstych lasów, dobrze krzakami podszytych a według hr. Wodzickiego sięga 3000′ n. p. m. Spotykałem ją w lesie przy Gąsienicowych stawach, przy Roztoce, Gęsiéj szyi; jeden okaz schwytany przy szałasie pod Pańszczycą, jeden okaz widziałem w dzień w górnym końcu dolinki „Ku Dziurze“ 3247′ n. p. m.

23. *Athene noctua* Boje. Sówka pójdźka. (Wodz. Now.). Zamieszkuje okrajki lasów bliżéj osad lub mieszkań ludzkich; widywałem ją przy Jaszczurówce, na Cichem w dolinie Kościeliskiéj. Głos jéj, nocując po lasach, często w starszych lasach słyszałem n. p. przy Goryczkowéj hali. U p. KOCYANA znajduje się okaz jeden. [1])

24. *Athene acadica* Sówka karliczka Jar. Niewymiéniona w dotychczasowych spisach. — Zdaniem p. PAWLICY pojawia się prawie corocznie, w ogólności jednak b. rzadka, najwyżéj jeden lub dwa okazy zabijano lub spotykano do roku. W lecie r. 1881 widziałem ją i rozpoznałem (według własnych doświadczeń i opisów TACZANOWSKIEGO i TYZENHAUZA) przy bagnach Furtackich; była ranioną lecz odszukaną być nie mogła. Okaz jeden zabity w lasach przy hali Goryczkowéj dostarczono mi.

25. *Strix flamea* Linn. Puszczyk płomykowaty Tacz. (Wod. Now.). Pospolita w okolicy mieszkań ludzkich; gnieździ się przy stodołach i ruinach, n. p. w dolinie Kościeliskiéj. Zdarzyło mi się widzieć w Murzasichlu odmianę prawie białą, zabitą w stodole.

Oprócz sów tych w wykazie niniejszym wymiénić nie mogłem: *Syrnium nyctea* Kaup. (Sowa biała Jundz.), *Ulula nisoria* Mey. (Sowa jarzębata Tyz.) i *Bubo brachyotus* (Puhacz błotny. Tacz.). Piérwsza bowiem zjawia się bardzo rzadko na węgierskiéj stronie, a to wyjątkowo tylko zabłąka się na kilka dni, druga tylko podczas bardzo ostrych zim; trzeciéj z powodu braku rozległych błot w polskiéj stronie Tatr prawie nigdy nie spostrzegano. O jednym tylko wypadku zabicia jéj na torfowiskach w okolicy Ludźmierza doniesiono mi, a na węgierskiéj stronie było wypadków takich kilka. W zbiorze p. KOCYANA wszystkie trzy gatunki są kilkoma okazami reprezentowane [2]).

---

[1]) Sówka pójdźka Tacz. w nowém wydaniu ptaków krajowych przez TACZANOWSKIEGO „Sówką“ zwana, spłoszona ciekawy wydaje głos który TACZANOWSKI „ćwierkoczącym“ (str. 137) nazywa. W saméj rzeczy o ile zauważyłem, spłoszona wydaje głos bardzo do głosu dzięcioła zielonego lub siwego podobny, ale znacznie przeciąglejszy; nie jest też ona tak ostrożną w stosunku do człowieka jak gatunek następny (*Glaucidium passerinum* albo *Athene acadica*), kilka razy dała się podejść popołudniową porą na odległość 3—4kroków i dopiéro zaskrzeczawszy odlatywała, lotem stosunkowo ciężkim, niewytrzymałym. Podczas gdy następny gatunek bardzo trudny do podejścia i zabicia, lata wytrwale i spłoszony lub raniony nader trudny do odszukania; pomyka bowiem żwawo, lata ile możności nad ziemią i kryje się w każdy krzaczek napotkany. Łatwiejsza do podejścia w porze godowéj, tu na wabika w lasach około Krakowa nieraz ją spotykałem i z blizka oglądać mogłem. Gatunek ten na Orawie musi być rzadki, skoro p. KOCYAN posiada okaz jeden z Tatr galicyjskich i donosi mi, że i tu nader rzadko ją spotykał.

[2]) Co do *Bubo brachyotus* donosi mi p. KOCYAN, iż w okolicy Nowego Targu, Czarnego Dunajca i w ogóle w Podhalu nierzadki, w lasy tatrzańskie nie zapuszcza się jednak wcale i tu go w zupełności *Bubo otus* zastępuje.

Omnivores. — Żarłoczne.

26. *Corvus Corax* Linn. Kruk właściwy (Wod. Sch.). Sięga po górną granicę lasów a nawet w kosodrzewinę. Spotkałem go nawet w turniach Wołoszyna, przy Polskim Grzebieniu i przy Babich Nogach (6742′ n. p. m.). Nie brak go po lasach i polach Podhala. Hr. Wodzicli spotykał go gnieżdżącego się w turniach jeszcze w miesiącu Czerwcu. P. Schauer spotykał go także na szczytach.

27. *Corvus cornix* Linn. Kruk wrona Rz. (Wodz. Sch.). Pospolita na polach i lasach niższych. Spotykałem ją jeszcze w dolinie Kamienistéj i przy Gąsienicowych stawach [1]).

28. *Corvus frugilegus* Linn. Kruk gawron Rz. Zimą pospolity na polach w towarzystwie wron i kawek. Pojedyńcze okazy widywałem już w Sierpniu na polach Poronina; jeden okaz postrzelony bez kilku lotek z białemi barkówkami widziałem przy Nowym Targu.

29. *Corvus monedula* Linn. Kruk kawka Rz. (Wodz.). Pospolita przez cały rok na polach Zakopanego i Poronina; wielkie stado z głośnym krzykiem widziałem przelatujące przez Jaworzynę Spizką.

Co się tyczy wymienionego przez hr. Wodzickiego: *Pyrrhocorax pyrrhocorax* Cuv. Wrończyka żółtodzióbego, oświadczyć z całą pewnością muszę, że ptaka tego w Tatrach nie ma. Ani p. Schauer, ani prof. Dr. Nowicki, ani p. Kocyan, ani zresztą żaden z zamieszkujących Tatry, ptaka tego nie widział. Znany z sumiennych prac swych hr. Wodzicki i w tym przypadku na ślepo nie działał, trudno mi jednak pojąć, dla czegoby go obecnie nie było. Z badających Tatry przyrodników, jeden tylko Dr. Antoni Rogalski ptaka tego miał widzieć na szczycie Hawrania (6815′ n. p. m.), osobiście jednak téj wiadomości stwierdzić nie mogłem, bo wzbronił mi tego Dyrektor dóbr księcia Hohenlohego w Jaworzynie Spizkiéj p. Kegel. Dozorcy lasów Jaworzyńskich, w których terrytoryjum grupa Hawrań - Murań leży, znają dobrze gawrony i kruki, ptaka tego nigdy nie zauważyli. Pan Kocyan posiada okazy tego ptaka również jak i *Pyrrhocorax alpinus*, ale pochodzą one z Salzburga; sam jednak nigdy go nie spostrzegł. Hr. Wodzicki widywał ptaka tego nad Morskiém Okiem i na północnéj stronie Rohacza, nigdy niżéj jak 5000′ n. p. m., a p. Schauer z żalem wypowiada zdanie, że mimo najusilniejszych poszukiwań odkryć go nie mógł. Mojém zdaniem należy go z ptaszni tatrzańskiéj wykluczyć.

---

[1]) Czy ze stadami wron, kawek i gawronów pojawia się pod Tatrami i Czarnowron (*Corvus corone*) powiedzieć nie mogę. Tam go nie widziałem, a pewnych wiadomości zasięgnąć nie mogłem. P. Kocyan posiada 2 okazy z Salzburga.

30. *Pica caudata* Briss. Sroka zwyczajna (Wodz.). Pospolita przy brzegach lasów, najwyżéj gnieżdżącą się widziałem przy Hali Królowéj; przy osadach Podhala nierzadka. Przy Szaflarach kilkanaście gniazd widziałem.

31. *Gurrulus glandarius* Cuv. Sojka pospolita (Wodz. Sch.). W reglach nierzadka. Zarówno w liściastych jak szpilkowych lasach. Najwięcéj widziałem okazów na bokach Krywania, co już i p. Schauer zauważył, oraz przy Jaworzynie Spizkiéj na zboczach Holicy.

32. *Nucifraga caryocatactes* Temm. Orzechówka stryszek Tyz. (Wodz. Schau.). Zamieszkuje regle i krainę limby, karmiąc się jéj nasionami; nierzadka w lasach bukowych.—Widywałem ją w Olczysku, przy Morskiém Oku, w dolinie Ciemnych Smereczyn. Gniazdo widziałem w reglach Krywania. Górale zwią ptaka tego „Sojką halną.“

33. *Bombycilla garrula* Temm. Jemiołucha jedwabniczka Rz. (Wodz.). Zlatuje w jesieni do Tatr; z nastaniem śniegów posuwa się ku równinom. Według opowiadania górali, ma się w twardych zimach licznéj zjawiać— co już i hr. Wodzicki zauważył

34. *Coracias garrula* Linn. Kraska gwarliwa Tyz. Niezauważona przez poprzednich badaczów. Zamieszkuje brzegi Dunajca, nie zapuszczając się w góry; bawi przez lato. Ostatni raz ją spotkałem w połowie drugiéj Sierpnia na Dunajcu między Poroninem a Zakopaném. Według p. Pawlicy długo w Tatrach nie bawi, ale się gnieździ. U p. Kocyana znajduje się okaz jeden.

35. *Oriolus galbula* Linn. Wilga żółta (Wodz.). Krótko bawi w niższych lasach tatrzańskich; w połowie Lipca widywałem ją przy Kuźnicach Zakopiańskich, Nosalu i Poroninie. Według hr. Wodzickiego pojawia się już z początkiem Czerwca.

Insectivores. — Owadożérne.

36. *Turdus torquatus* Linn. Drozd okowiak Now. (Wodz. Now. Sch.). Drozd ten zamieszkuje lasy i kosodrzewinę bądź pojedyńczo, bądź w małych stadkach i bawi od Kwietnia do Października. W większéj ilości ptaka tego, łatwego do rozpoznania od pokrewnych po barwie i obręczy, spotykałem przy Pańszczycy, w dolinie Kościeliskiéj i Hrubym Reglu. Znane są przykłady zimowania ptaka tego w Tatrach. Zdarzają się również odmiany, jak to naocznie stwierdzić mogłem, że biała obręcz rozszérza się bardzo, że prawie cały spód ciała jest biały.

37. *Turdus viscivorus* Lin. Drozd paszkot Gmin. (Wodz. Sch.). Stały mieszkaniec lasów, wychodzi nawet i w kosodrzewinę; trzyma się jednak chętniéj słonecznych zarośli. Gniazda jego spotykałem w Lipcu przy polanie Waksmundzkiéj, przy Wawrzeczkowéj Cyrli, Toporowym Stawku. Młode w znacznéj ilości w Kościeliskiéj do-

linie. Zimową porą łączy się w stadka z kwiczołami i z témi wędrówki odbywa. W dolinie Kościeliskiéj spotkałem parkę barwy prawie białéj, co zdaniem strzelców tatrzańskich często się wydarza.

38. *Turdus musicus* Linn. Drozd śpiewak Tyz (Wodz. Sch.). Ptak ten przez górali „Mazakiem" zwany, jakkolwiek nie odróżniają go od gatunku następnego, wraz z poprzednim zamieszkuje lasy, od osad ludzkich począwszy aż po górną lasów granicę. Śniegi i mrozy spędzają go w Listopadzie na niziny, zkąd z początkiem Marca wraca. W łagodnych zimach pozostaje przy brzegach lasów.

39. *Turdus iliacus* Linn. Drozd rdzawoboczny (Wodz. Now.). Ptak ten wielu odmianom ulegający, z charakterystyczném zabarwieniem spodni i słabizn pospolity na węgierskiéj stronie Tatr. W równiny zalatuje jesienią. Spotykałem go tylko w słonecznych miejscach przy Łyséj polanie i Jaworzynie Spizkiéj; w tém ostatniém miejscu jeszcze 2 Sierpnia 1881 gniazdo z jajami, co chyba miało miejsce wyjątkowo, bo o ile zasięgnąć mogłem wiadomości, gnieździ się z początkiem Maja.

40. *Turdus pilaris* Linn. Drozd kwiczoł Rz. (Wodz.). Przebywa od Października do Lutego w niższych lasach i krzakach; ostra zima spędza go w równiny. Pojedyncze okazy błąkają się już w Sierpniu po słonecznych dolinkach, jak n. p. przy Jaworzynie Russinowéj, zkąd miałem dwa okazy.

41. *Turdus saxatilis* Linn. Drozd skalny Tyz (Zaw. Wodz.). W galicyjskich Tatrach dość rzadki, jednę parę widziałem gnieżdżącą się w Holicy; kilka sztuk drozdów, między niémi i 3 tego gatunku, pokazywano mi w karczmie w Jaworzynie Spizkiéj. W zbiorze p. Kocyana znajduje się samczyk w stroju letnim, pochodzący z Orawy.

Na tém miejscu zgodnie z hr. Wodzickim zauważyć muszę, że wymienionego przez ś. p. Zawadzkiego w spisie ptaków galicyjskich, jako mieszkańca Tatr i Karpat gatunku drozda: *Turdus astrogularis* nigdzie w Tatrach nie widziałem, ani nie zauważył go p. Kocyan.

42. *Turdus merula* Linn. Drozd kos (Wodz. Sch.). Bawi tylko przelotnie w Tatrach i to w niższych lasach i krzakach. O gnieżdżeniu się nie mogłem pewnych zasięgnąć wiadomości.—W Sierpniu spotkałem go w dolinie Kościeliskiéj. Pospolity w lasach przy Nowym Targu i Rabce.

Szpaka skorżca nie wymiéniam w niniejszym spisie, jak to również hr. Wodzicki i p. Schauer uczynili; z parki, jaką przy Szaflarach w piérwszéj połowie Lipca widziałem, nie mogę wnosić, czy przebywa i w górach — tam go nigdzie nie spotkałem. Przy Podspadach na Spiżu rokrocznie kilka par ma się pojawiać. W Nowym Targu widziałem kilka okazów więzionych w klatkach; objaśniono mnie, że z węgierskich Tatr pochodzą (?).

43. *Cinclus aquaticus* Bechs. Pluszcz korduszek (Wodz. Sch. Now.). Trzyma się strumieni górskich, posuwając się aż po górną granicę kosodrzewia. Najwyżéj widziałem go przy Siklawie i wodospadzie nad Morskiém Okiem. Gniazdo spotkałem w potoku przy Psiéj

Trawce, w Kuźnicach i Kościeliskiéj dolinie. W tęgie zimy według p. Pawlicy schodzi w młaki bliżéj wsi. W okolicach Rabki nierzadki.

44. *Lanius excubitor* Linn. Dzierzba srokosz Rz. (Wodz.). Trzyma się bliżéj osad ludzkich; na polach Poronina i Olczy nierzadki. Kilka okazów spotkałem w Jaworzynce za Kuźnicami. Gniazdo opodal Jaszczurówki.

45. *Lanius minor* Gmel. Dzierzba czarnoczelna Jar. Gatunek ten łatwy do odróżnienia na piérwszy rzut oka od pokrewnych széroką plamą czarną przez oczy, o skrzydłach i ogonie czarnym, z białém lusterkiem i gardłem, znacznie rzadszy od poprzedniego.— Nie brak go jednak na polach i krzakach Poronina, Murzasichla, Białego Dunajca. Ptaka tego równie jak i następnego nie znajduję w wykazach ptaków tatrzańskich. W zbiorze P. Kocyana znajdują się 4 okazy.

46. *Lanius collurio* Briss. Dzierzba cierniokręt Jar. Na słonecznych polach i krzakach przy Jaworzynie Spizkiéj, Poroninie i Kościeliskach dość pospolity, w lasy dolin tatrzańskich nie zapuszcza się, z wyjątkiem może doliny Kościeliskiéj, gdzie go na gorącym zdybałem uczynku. — W zbiorze p. Kocyana znajduje się jeszcze parka (*Lanius rufus*) Dzierzby rdzawogłowéj, pochodzenia Orawskiego. Ptak ten w kraju naszym bardzo rzadki (Dziedusz. Zaw. Wodz), chyba wyjątkowo zaleciał w tamte strony; nigdy go nie spotkałem w Tatrach, a raz tylko w okolicy Krakowa.

47. *Muscicapa grisola* Lin. Muchołówka szara Jar. (Wod.). Miły ten ptaszek trzyma się osiedli ludzkich; widziałem go gnieżdżącego się w ogrodzie przy dworze w Kuźnicach, w Poroninie, przy początku doliny Strążysk i Miątusiéj. W drugiéj połowie Sierpnia już go nie widziałem.

48. *Muscicapa atricapilla* Linn. Muchołówka żałobna Tyz. (Wodz.). Gatunek ten według Wodzickiego nieznoszący zimnych Tatr, w saméj rzeczy turni nie zamieszkuje; nie brak go jednak u podnóża Tatr, gdzie z początkiem Lipca spotkałem jeszcze samiczkę gnieżdżącą się w krzakach przy tartaku w Kuźnicach. Kilka okazów oznaczyłem sobie a późniéj łatwo rozróżniłem w Nosalu przy Jaszczurówce, Krokwi. W dolinie Kościeliskiéj wyżéj jak przy Altanie Goszczyńskiego jéj nie widziałem. Równie jak poprzednia znikła mi już z oczu w połowie Sierpnia.

49. *Muscicapa parva* Bech. Muchołówka rdzawka Tyz. Téj muchołówki hr. Wodzicki na galicyjskiéj stronie Tatr nie spotkał; byłem tak szczęśliwym, żem w kilkunastu okazach obecność ptaszka tego u podnóża Tatr stwierdził. Bawi ona od Maja do końca Września w niższych zaroślach, słonecznych krzakach, n. p. nad potokiem w Zakopaném, w ogrodzie przy szkole snycerskiéj w Kuźnicach. — W ogólności nie musi być tak rzadka, skoro ją i strzelcy tatrzańscy pod nazwą „Muchołapka“ znają, i oni mnie na ptaszka tego naprowadzili. Z równin mało znam ptaka tego; w okolicy Ojcowa i Mni-

kowa widziałem go w parce krążącego i głosem miłym a donośnym się wabiącego. W zbiorze p. Kocyana wszystkie te muchołówki kilkoma egzemplarzami są reprezentowane Ptaszek ten z przodu do raszki podobny, ale o wiele mniejszy; buduje sobie misterne maleńkie gniazdko, zupełnie do gniazdka gajówek podobne, z cienkich gałązek — nie używa jednak, o ile na jednym okazie zauważyłem, włosienia do podściółki.

50. *Saxicola oenanthe* Bech. Podkamionka wielka Pietr. (Wodz.). Pospolita przy kamienistych potokach lub dolinkach. Posuwa się aż w kosodrzewinę, n. p. na Lilijowém, na Bystrém, w dolinie Białego potoku, hali Kondratowéj i Goryczkowéj. Bawi od Kwietnia do piérwszych dni Wrzesnia.

51. *Saxicola rubetra* Bech. Podkamionka łączna (Wodz.). Znacznie rzadsza od poprzedzającéj, nie posuwa się tak wysoko jak tamta; nieliczne okazy widziałem w dolinie Bystréj, Jaworzynce, Psiéj trawce 16 Lipca 1881. Odlatuje na galicyjskiéj stronie przynajmniéj znacznie wcześniéj od poprzedzającéj, skoro już w drugiéj połowie Sierpnia nie spotykałem jéj. P. Kocyan posiada parkę tego ptaka w swym zbiorze.

52. *Saxicola rubicola* Bech. Podkamionka czarnoszyja. Pietr. (Wodz.). Przebywa od Maja do końca Września lub początku Października (według p. Pawlicy) w niższych górach i ugorach. Jeden okaz schwytano w Kuźnicach i ten przez dwa dni chowałem; mogłem więc należycie stwierdzić gatunek, znany mi jeszcze z Ojcowskich skał, gdzie nielicznie się gnieździ. Spotykałem ją przy Kalatówkach, przy Poroninie, Bukowinie, Murzasichlu.

53. *Accentor modularis* Cuv. Płochacz pokrzywnica. Jundz. (Wodz. Sch.). Mniéj pospolity od następnego gatunku, sięga aż po górną granicę lasu. Najwyżéj spotykałem go w dolinie Kamienistéj i przy hali Pysznéj 4271'. Pojedyńcze okazy i gniazdko w Olczysku, w dolinie Bystréj („na Bystrém"), w Zakopaném, przy drodze do Kościelisk.

54. *Accentor alpinus* Bech. Płochacz alpejski Jar. (Wodz. Sch. Now.). Zamieszkuje całe Tatry stale; latem okolice wyżéj 4000', zimą schodzi niżéj. Kolonie ptaka tego spotykałem na Czerwonym wierchu, Małołączniaku, na Kasprowéj, na Czubie Goryczkowéj (5922'), na Błyszczu (6915'). Gniazda przy Tomanowéj polskiéj.

55. *Motacilla alba vel cinerea* Lin. Pliszka biała Jundz. (Wodz. Sch.). Przebywa w pobliżu osiedli ludzkich od Kwietnia do Października, posuwając się do niższych dolin tatrzańskich, Kościelisk, Strążysk, Kuźnic.

56. *Motacilla flava* Lin. Pliszka żółta Kluk. (Wodz. Now.). W Podhalu rzadsza; towarzyszy jednak białéj nad potokami o brzegach żwirowych, i wyżéj od tamtéj nie wychodzi. Kilka okazów spotkałem w Zakopaném przy drodze do Poronina i na Bystrém.

57. *Motacilla montium* (*boarula*) Brehm. Pliszka górska Wodz. (Wodz. Sch. Now.). Bawi w Podhalu od Kwietnia do końca Września,

Towarzyszka pluszcza i płochacza alpejskiego aż w górną granicę kosodrzewiny. Najwyżéj spotkałem ją przy szałasach Gąsienicowych, przy hali Pysznéj, Ornaku, Tamanowéj, Ciemnych Smereczynach. [1])

58. *Anthus arboreus* Bech. Świergotek drzewny Jar. (Wodz. Sch.). Nierzadki w wyrębach i słonecznych krzakach w lasach niższych. Bawi od Kwietnia do Października (Now.). Wysoko w góry nie idzie i tu go zastępuje:

59. *Anthus aquaticus* Bech. Świergotek siewarnik Lud. (Wodz. Sch.). Pospolity mieszkaniec Tatr aż po górną granicę kosodrzewiny i nawet wyżéj, tu się gnieździ. Na trawiastych szczytach Czerwonych Wierchów, Lilijowego, na Goryczkowéj, Bystréj, Kamienistéj, Jeżowéj, Kliuie i t. p. pospolity. Niżéj jak 3000′ go nie spotkałem. Hr. Wodzickiemu zawdzięczamy najobszérniejsze wiadomości co do życia, gniazda i pory lęgowéj, tego tak mało znanego gór mieszkańca.

60. *Salicaria palustris* Bla. Trzciniak łozówka Tyz. Ptaszka tego znam tylko z nielicznych okazów z bagien przy Poroninie i Cichém. Ztamtąd miałem jeden okaz odbity krogulcowi mocno uszkodzony; kilka okazów w różnéj porze tam spotykałem w Lipcu i z początkiem Sierpnia liczniéj niż z końcem. W wykazach ptaków tatrzańskich nie spotykałem go, a błota te nie są stare; również nie ma go w zbiorze p. Kocyana. Gniazdka mimo poszukiwań dla grzęzkiego gruntu odnaleźć nie mogłem; nie wątpię, że się tam gnieździ, choć nie znają go mieszkańcy Podhala. Innych gatunków znaleźć nie mogłem. W okolicy Krakowa, osobliwie przy Zabierzowie i Rząsce nierzadki.

61. *Ficedula sibilatrix* Bla. Gajówka świstunka Tyz. (Wod.). Przebywa przez lato w niższych lasach liściastych i krzakach. Parki ptaka tego spotykałem kilka razy przy polanie Filipce, Kościeliskiéj dolinie oraz przy kościele w Zakopaném. W zbiorze p. Kocyana znajduje się jeden okaz pochodzenia tatrzańskiego.

62. *Ficedula rufa* Bech. Gajówka rudawa Tyz. (Wodz. Now.). Co do ptaka tego zupełnie zgodzić się muszę na uwagę hr. Wodzickiego: nasze Tatry muszą być dlań za zimne, bawi téż w niższych lasach z początkiem lata, w początku Sierpnia widziałem go już tylko w ogrodach Poronina.

63. *Phyllopneuste fitis* Wol. Gajówka pierwiosnka Tyz. (Wod. Sch.). Według hr. Wodzickiego w Karpatach pospolity; nieliczne okazy tylko spotykałem w lasach przy Kalatówkach, Goryczkowéj, Olczysku. Bawi od Kwietnia do końca Sierpnia. W krzakach nad Dunajcem słyszałem, o ile mi się zdaje, głos Gajówki szczebiotliwéj *Ficedula hypolais* Bla. (Wodz.), nie mogłem jednak mimo pil-

---

[1]) Po bliższe szczegóły co do rozmieszczenia Pliszek odsélam do 3go obrazka z tatrzańskiéj fauny, skréślonego przez mnie w „Przyrodniku" Nr 24 Rocznik II.

nego poszukiwania stwierdzić obecności. Również nigdzie jéj zobaczyć w Podhalu nie mogłem — znam ją zresztą dobrze z równin, ponieważ także p. KOCYAN okaz jaki posiada nie ma z Tatr lecz z Galicyi, przeto w spisie niniejszym ją pomijam.

64. *Sylvia atricapilla*. Lath. Pokrzywka czarnogłówka Lud. (Wodz.). Sama nazwa diagnozę podaje. Przebywa od końca Kwietnia do połowy Sierpnia w Tatrach, trzyma się zarośli i krzaków ocieniających strumyki, przy „wywierzysku Bystréj" nierzadka; spotykałem ją przy Siklawicy w dolinie Strążysk, w hali Miętusiéj, w Kuźnicach prawie codziennie po kilka okazów.

65. *Sylvia hortensis* Bech. Pokrzywka ogrodowa Pietr. (Wodz.). Rzadko ją widywałem w Tatrach; kilka okazów w ogródku na Jaworzynie Spizkiéj, przy kościele w Poroninie.

66. *Sylvia cinerea* Lath. Pokrzywka popielata Dzied. (Wodz.). Posuwa się najwyżéj z gajówek aż w kosodrzewinę, pospolita w dolinach tatrzańskich, przy Sarniéj Skale, przy polanie Filipce, w lasach przy Toporowym stawie, w Olczysku. Bawi od Kwietnia do początku Września.

67. *Sylvia curruca* Lath. Pokrzywka piegża Rz. (Wodz.). Nie wychodzi wysoko w góry, spotkałem ją tylko w Poroninie i ogrodzie w Kuźnicach, gdzie się gnieździ, i gdzie jeden okaz schwyciłem. P. KOCYAN posiada okazy wymiénionych tu pokrzywek z Tatr.

68. *Lusciola tythis* Bla. Słowik kopciuszek (Gazda szałaśny). (Wodz. Sch. Now.). Towarzyszy szałasom i sięga aż po górną granicę kosodrzewiny, gdzie się gnieździ; prawdopodobnie dwa razy, bo jeszcze w Sierpniu spotykałem gniazda z jajami i młodemi w dolinie Kościeliskiéj, przy Gąsienicowych szałasach w szopie, w dolinie Wierch-Cichéj. Górale barwę jego przypisują pobytowi w dymnych szałasach. Głos jego mile rozwesela ponurą ciszę przy wysoko położonych kotlinach, n. p. Kraków w dolinie Kościeliskiéj, gdzie oprócz niego 19 Lipca 1881 żadnego innego ptaka nie spotkałem.

69. *Lusciola phonicurus* Bla. Słowik pleszka Dzied. (Wodz.). Samica ptaszka tego bardzo do poprzedniego podobna; różna białością na gardzieli, z piersiami rdzawemi u samczyka, gdy poprzedni te części ma czarne, Widywałem go w krzakach nad Dunajcem przy Poroninie i Zakopaném, również w Małéj łące. Podhalanie nie rozróżniają go od „Gazdy szałaśnego". Okazy miałem z Małéj Łąki.

70. *Lusciola rubecula* Key et Bla. Słowik rudzik Dzied. (Wodz. Sch.). Pospolity w słonecznych miejscach aż w kosodrzewinę. Pozostaje aż do jesieni w téj wysokości. Ściele gniazdko dwa razy.

W spisie niniejszym pominąć muszę obydwa krajowe gatunki Słowika, tak mile uprzyjemniające wiosenne noce; widocznie w Tatrach musi im być za zimno (niekiedy do końca Maja śnieg leży), skoro w wycieczkach moich nawet w niższych regijonach Tatr nigdy ich nie spotkałem. Jak mnie pewien obywatel w Nowym Targu zapewniał, w najbliższych okolicach tego miasta wywodzą się słowiki co roku, tak samo w Rabce i Krynicy. Wszystkie tu wymiénione gatunki sło-

wika znajdują się w zbiorze ptaków tatrzańskich p. KOCYANA; pominięte gatunki reprezentowane tam są przez okazy z Galicyi zachodniéj i Salzburga.

71. *Regulus cristatus* Lin. Królik czubaty Rz. (Wodz. Sch.). Wspólnie z poprzedzającym gatunkiem przebywa w lasach iglastych w dolinkach tatrzańskich, spotykałem go jeszcze na Krywaniu.

72. *Regulus ignicapillus* Brehm. Królik żniczek Tyz. (Now. Sch.). Żyje wspólnie z poprzednim a obecność jego utwierdził p. SCHAUER i ja sam na kilku okazach udzielonych mi przez dozorcę lasowego w Strążyskach.

73. *Troglodytes parvulus* Temm. Strzyżyk wołowe oczko Rz (Wodz. Sch.). Towarzysz pluszcza i pliszki górskiéj, posuwa się aż w górną granicę kosodrzewiny; nie rzadki w dolinach tatrzańskich, spotykałem go przy Siklawie, Grzmocie, Roztoce.

Granivores. — Ziarnojady.

74. *Alauda arvensis* Lin. Skowronek rolny Tyz. (Wodz.). Nie zapuszcza się w góry, ograniczając się na pola owsem obsiane.

75. *Alauda arborea* Lin. Skowronek borowy Rz. (Wodz. Sch.). Trzyma się krzaków i lasów niższych, posuwa się jednak aż na polany więcéj do słońca położone. Młode niedobrze opiérzone spotykałem w Lipcu na Palenicy 3780′, Rusinowéj polanie 4106′, na Cichém, przy Łysęj polanie 3069′.

76. *Alauda cristata* Lin. Skowronek dzierlatka Rz. (Wod). Nie zapuszcza się w doliny tatrzańskie, pospolita koło domostw przy Zakopaném, Szaflarach, Bukowinie, Kościeliskach, Jaworzynie Spizkiéj.

Skowronka górniczka (Kluk), *Alauda alpestris* Lin. nie ma zupełnie w Tatrach ani na przelotach, ani stale. Pomijam go tedy w wykazie ptaków tatrzańskich. Okaz znajdujący się w zbiorze p. KOCYANA pochodzi gdzieś z Galicyi zachodniéj, w każdym razie nie jest pochodzenia tatrzańskiego. W zimie 1879 na 1880 w okolicy Krakowa dość był licznym przez miesiąc Marzec.

77. *Parus major* Lin. Sikora większa Jundz. (Wodz.). Przebywa w lasach niższych n. p. na Nosalu, w dolinie Kościeliskiéj, przy Jaszczurówce i t. p.

78. *Parus coeruleus* Sikora modra Rz. (Wodz.) nie posuwa się wysoko w góry; widywałem ją na Krupówkach, przy Kuźnicach Zakopiańskich, przy Poroninie, Olczy, polanie Białéj wody, widywałem nawet okazy prawie szare o słabym, na piérwszy rzut oka nawet niewidocznym, odcieniu niebieskiego koloru.

79. *Parus ater* Lin. Sikora sosnówka Kluk. (Wodz. Sch.). Sikora ta wspólnie z gatunkiem następnym zamieszkuje regle aż do górnéj granicy lasu, szczególniéj lasy sosnowe; nie brak jéj na mo-

drzewiach w dolinie Białego potoku, gdzie jednego dnia 14 gniazd naliczyłem.

80. *Parus cristatus* Lin. Sikora czubata Rz. (Wodz. Sch. Now.). Pospolita nad wodami tatrzańskiemi; sięga aż po górną granicę lasu. Gnieżdżącą się spotykałem na Kasprowéj, Goryczkowéj hali, w dolinie Wierch-Cichéj.

81. *Parus palustris* Lin. Sikora czarnogłówka (Wodz.). Ptak ten obecnie przynajmniéj nie trzyma się granicy przez hr. Wodzickiego nakréślonéj; bo właśnie nigdy nie spotykałem go wyżéj, jak sięgają ostatnie siedziby człowieka — najczęściéj przy Jaszczurówce; tu kilka gniazd z młodémi w Lipcu spotkałem, nad Dunajcami, Porońcem, przy błotach Furtackich. [1])

82. *Parus caudatus* Lin. Sikora ogoniasta Jundz. (Wodz. Now.). Ptaka tego naocznie nie widziałem. Hr. Wodzicki zapewne bez podstawy go nie zamieścił, a że przebywa w Tatrach w jesieni późnéj i na wiosnę, zapewniali mnie strzelcy tatrzańscy, również p. Finger i Pawlica. Wszystkie tu wymiénione gatunki sikor znalazły pomieszczenie w zbiorze ptaków tatrzańskich p. Kocyana. Nadmienić jednak muszę, że w porównaniu do lasów w okolicach Krakowa i Ojcowa, wyjąwszy *Parus cristatus* i *ater*, wszystkie sikory dość nielicznie się znachodzą; zapewne zimny klimat, a nie brak pożywienia jest tego powodem. Co do *Parus ater* zapewniał mnie przewodnik i dobry znawca kręgowców tatrzańskich Wala, że przed kilku laty w krzaku jednym w Zakopanem, 4ry razy do roku miała młode, jak również, że w zimnych wilgotnych latach, wszystkie sikory w nader małéj pokazują się liczbie. Przy Kalatówkach udało mi się w Lipcu 1881 dostać stary okaz sikory wielkiéj bez czarnego na brzuchu paska, zupełnie jednostajnéj na tém miejscu barwy. Okaz ten z powodu zakazu używania fuzyi w dobrach Zakopiańskich, zastrzelony z rewolweru był nie do użycia; a żałuję mocno, bo w równinach nigdy podobnéj odmiany nie spotkałem. Roku bieżącego, jak mi właśnie doniesiono, w okolicy Nowego Targu, sikora wielka w znacznie większéj jak w poprzednie lata pojawiła się ilości; ma to być dla Podhalan zapowiedź lekkiéj zimy i wczesnéj ciepłéj wiosny.

Na tém miejscu zaznaczyć muszę ciekawy fakt co do pojawów sikor w okolicach Krakowa.— Od kilku (6) lat spostrzegam, że gatun-

---

[1]) P. Kocyan doniósł mi iż bawiący roku zeszłego u niego ornitolog niemiecki p. Tschudi zu Schmidthoffen okazy przezeń zebrane jako *Parus lugubris* oznaczył. Różnice zachodzące między *Parus palustris* a *Parus borealis*, która znowu niekiedy z *Parus lugubris* bywa mieszaną, są nader małe; a rozchodzi się tylko o większy lub mniejszy płatek czarnéj barwy na głowie i upiérzenie spodu ciała barwy białéj lub szaréj. Różnice te są tak małe, iż pomyłka łatwo wydarzyć się może. Okazy, jakie dostałem, po dokładném oglądnięciu przedstawiły mi tenże gatunek. Czyżby prócz tego i drugi doń zbliżony znachodził się w Tatrach?

ki *Parus ater* i *palustris* powoli wypierać zaczynają słabą sikorę modrą. W ogrodzie botanicznym w Krakowie, gdzie od dość dawna dostrzeżenia moje nad pojawem ptaków robię, od tego czasu rokrocznie coraz mniéj tegoż gatunku spotykam, również i w lasach okolicznych. Dostrzeżenie to potwierdzili i ptasznicy krakowscy, u których sikora modra i ogoniasta w najwyższéj między pokrewncmi jest cenie. Miałżeby to być na małą skalę objaw walki o byt?

83. *Emberiza citrinella* Lin. Poświerka trznadel (Wodz. Sch.). Pospolity przy osadach w Podhalu, w góry się nie zapuszcza.

Emberiza miliaria Lin. Poświerka potrzeszcz, *Emberiza nivalis* Lin. Poświerka śnieguła i *Emberiza schoeniclus* Lin. Poświerka potrzos pojawiają się tylko w niektórych latach.— Piérwszą z nich spotkałem koło karczmy w Jaworzynie Spizkiéj. Podhalanie nie robią różnicy między nią a trznadlem (!). Nie wiadomo mi nic o gnieżdżeniu się jéj. Drugi gatunek téż tylko wyjątkowo i to w ostrych pojawia się zimach. Trzeci gatunek, jak mnie z kompetentnéj poinformowano strony, zlatuje w okolice Szmeksu i Kolbachu, lecz również się nie gnieździ.

Wszystkie trzy w kilku z Tatr pochodzących okazach reprezentowane są w zbiorze p. Kocyana. Nie mogąc pewnych zasięgnąć wiadomości, pomijam je w spisie ptaków tatrzańskich — a wartoby kwestyję pobytu tych gatunków w Podhalu wyświecić; osiągnąć to będzie można tylko przez badanie w różnéj porze roku pojedyńczych regionów Tatr, sam fakt spotkania, nie poparty z innéj strony, bodaj zdaniem jakiego mieszkańca Tatr, nie może w téj mierze jeszcze rozstrzygnąć.

84. *Loxia curvirostra* Lin. Krzyżodziób krzywodziób. Rz. (Wodz. Sch.). Zamieszkuje jodłowe i świerkowe lasy tatrzańskie, bądź stale, bądź peryjodycznie. Na Krywaniu w dolinie Niewcyrki, w Kościeliskiéj dolnie i Krokwi spotykałem go stadkami. Zimową porą w większych stadkach przybywa. W Styczniu 1882 przysłano parkę z Zakopanego do wypchania przyjacielowi memu p. Sewerynowi Piotrowskiemu; przedstawia ona dwa przeciwieństwa pod względem ubarwienia, od purpurowo-czerwonéj barwy do zielonkowato-szaréj. — Z ptaków tatrzańskich, o ile sam zauważyłem, po drozdach najbardziéj do odmian skłonny. Oprócz ptaka tego wymienić, ale nie zamieścić w spisie ptaków tatrzańskich, mogę Krzywodzióba papużkę: *Loxia pythiopsitacus*, który wyjątkowo w ostrych zimach się pojawia, również dostrzeżonego przezemnie, bodaj czy nie po raz piérwszy, w galicyjskich Tatrach Krzywodzióba dwupręgowego Tacz. *Loxia bifasciata*. W młodym lasku modrzewiowym, zasianym na zboczu skał w dolinie Białego Potoka, spostrzegłem dnia 17 Lipca 1881 dwa okazy, zajęte obłamywaniem szyszek i gałązek. Pozwoliły się podejść bardzo blizko; ale ponieważ z powodu zakazu fuzyi nie wziąłem, mając jeden ładunek w rewolwerze grubszym śrutem nabity, wystrzeliłem do parki. Z powodu małéj odległości działanie było za silne, bo jeden okaz tylko spadł bardzo zdeformowany strzałem, tak że o wypchaniu

bodaj prowizorycznèm mowy być nie mogło. O ptaku tym nic bliższego dowiedzieć się nie mogłem; pokazywałem skrzydła i opisywałem ptaka starym strzelcom jak KRZEPTOWSKIEMU, TATAROWI, PARZE, WALI i t. d.— zupełnie go nie znają, a w zbiorze p. KOCYANA zupełnie go nie ma, nie zauważył go nawet podczas swego długoletniego pobytu pod Tatrami. Zapewne wyjątkowo tylko zaleciały do nas z północnowschodnich borów. Z pokrewieństwa tedy Krzyżodzióbów, jako Tatrom właściwy, wymiénionym być tylko może Krzyżodziób krzywodziób; dwa inne gatunki, jako czasowo się pojawiające, zamieszczenia w ptaszni tatrzańskiéj mieć nie mogą.

85. *Pyrrhula vulgaris* Briss. Gil właściwy Tyz. (Wodz. Sch.). Po krzakach niższych i młodszych lasach pospolity, w dolinach tatrzańskich niższych, jak w Olczysku, Nosalu oraz Tomanowéj, Ciemnych Smereczynach nierzadki. Gniazdko spotkałem w piérwszéj miejscowości. Czasami wtowarzystwie gilów, w zimie częściéj niż w lecie, zjawia się Gil dziwoni Tyz. *Pyrrhula erythrina* Temm. Zawsze jednak, podobnie jak w kraju, należy do rzadkości. O spotkaniu w Tatrach wymiénionego przez hr. WODZICKIEGO Gila klęska Tyz. *Pyrrhula enucleator* Temm. nie mogłem żadnych zasiągnąć wiadomości — nie widywano go tamże, przeto omijam go w niniejszym wykazie. Okaz ptaka tego, jaki p. KOCYAN posiada, jest pochodzenia szwajcarskiego.

86. *Coccothraustes vulgaris* Pall. Grubodziób kostohryz. Dzied. (Wodz.). Zjawia się z końcem lata w lasach bukowych (Kocyan) sam w końcu Sierpnia w jednym z przysiołków Poronina podszedłem małe stadko tak blizko, iż należycie gatunek stwierdzić mogłem.

87. *Passer domesticus* Briss. Wróbel domowy Dz. i

88. *Passer montanus* Briss. Wróbel mazurek Gm. (Wodz.), oba gatunki trzymają się stale domostw i pól uprawnych, w góry się nie zapuszczając, przy Kuźnicach Zakopiańskich nieliczny.

89. *Fringilla carduelis* Lin. Łuszczak szczygieł Tyz. (Wodz.). Przebywa na polach Podhala, w góry wysoko się nie zapuszcza. Widywałem go na ostach w dolince Białego, na zboczach Gewontu ku Kondratowéj hali.

90. *Fringilla spinus* Lin. Łuszczak czyż Rz. (Wodz.). Pospolity w reglach, szuka drzew młodszych i miejsc słonecznych do gnieżdżenia. Spotykałem go jeszcze za Roztoką, na zboczach Wołoszyna, przy Waksmundzkiéj polanie. Gniazda dość licznie w piérwszéj połowie Sierpnia w Olczysku.

91. *Fringilla serinus* Lin. Łuszczak kulczyk (Sch. Now.). W lasach niższych liściastych, po ogrodach górskich w lecie nierzadki; na zimę jednak, jak mnie zapewniano, nie zostaje. W górskich lasach go nie spotykałem.

92. *Fringilla montifringilla* Lin. Łuszczak jer. Tyz. (Wodz.). Zjawia się na wiosnę i jesień w lasach niższych, w okolicy Nowego Targu i Białego Dunajca widziałem kilka okazów, znacznie jednak rzadszy niż w równinach. W Nowym Targu widziałem kilka okazów

w klatkach; objaśniono mnie o ich tatrzańskiém pochodzeniu. W lasku na Gubałówce parę okazów zabito dnia 24 Sierpnia.

93. *Fringilla linaria* Lin. Łuszczak czeczotka Tyz. (Wodz.). Przybywa na jesień do Podhala, jednakowoż nierzadkie są przykłady gnieżdżenia się na wiosnę i pozostania przez rok cały. Przy Murzasichlu i Olczy spotkałem takie okazy w Lipcu. Łuszczaków: górniczka Tyz. (*Fringilla flavirostris* Lin.) skalnego (*Fr. petronia*), oraz *Fringilla citrinella* nie ma zupełnie w Tatrach; ptaki te żyjące nawet na niższych górach w Alpach i Pireneach omijają Tatry. Okazy znajdujące się w zbiorze p. Kocyana są zagranicznego pochodzenia.

94. *Fringilla chloris* Temm. Łuszczak dzwoniec Rz. (Wodz.). Bawi przy brzegu lasów, nie posuwając się jednak w góry—gniazdka jego widywałem na Gubałówce, Wawrzeczkowéj Cyrli i Murzasichlu.

95. *Fringilla cannabina* Temm. Łuszczak makolągwa Rz. (Wodz.). Na polach Poronina i Olczy w Sierpniu małemi stadkami. [1])

96. *Fringilla coelebs* Lin. Łuszczak zięba Rz. (Wodz. Sch.). W dolinkach tatrzańskich niższych aż po górną granicę lasów pospolity. W Małéj Łące, dolinie Kościeliskiéj, przy Tomanowéj polskiéj, przy Kuźnicach Zakopiańskich, w Ciemnych Smereczynach, na Krywaniu, wszędzie w sporych stadkach. Wspomnieć muszę jeszcze o pojawianiu się czasowém: *Fringilla nivalis* na Orawie, gdzie w Orawicach zabito w przelocie okaz znajdujący się w zbiorze p. Kocyana. Wyjątkowe jednak pojawienie się ptaka tego, jak również Poświerki śnieguły nie zalecają go do wciągnięcia w poczet ptaków Tatry zamieszkujących.

Zygodactili. — Dwuparzystopalcowe.

97. *Cuculus canorus* Lin. Kukułka właściwa (Wodz. Sch.). Po lasach aż do górnéj tychże granicy nierzadka; młode kukułki widziałem w gniazdach Piegży i Podkamionki. P. Schauer na Bobrowcu w gnieździe *Sylvia spinoleuta* spotkał młode kukułcze. Na Wołoszynie nierzadka.

98. *Picus martius*. Dzięcioł czarny Jundz. (Wodz. Sch.). Dzięcioł ten pospolitszy w lasach liściastych niż szpilkowych posuwa się aż do 3500′.

99. *Picus viridis*. Dzięcioł zielony Dzied. (Wodz.) przez górali „Żółną“ zwany. Stały mieszkaniec Podhala; lubi lasy mniej-

---

[1]) Uprzejmości kilku leśnych państwa Szaflarskiego i Zakopiańskiego zawdzięczam okazy, jakie z wyż wymienionych Łuszczaków oglądać miałem sposobność. Na nich też i tak już znane mi gatunki stwierdziłem z całą możliwą ścisłością.

sze, okolice więcéj słoneczne, nie przywięzując się do gatunków drzew. Sięga do 2000′ n. p. m.

100. *Picus canus.* Dzięcioł zielonosiwy Jar. (Wodz.). Rzadszy od poprzedniego; zamieszkuje lasy tatrzańskie w granicach równych z czarnym.

101. *Picus major.* Dzięcioł pstry większy Tyz. (Wodz.). Zamieszkuje lasy tatrzańskie prawie do górnéj ich granicy; pospolitszy po starych lasach, nierzadki na Krywaniu i przy osadach w Podhalu.

102. *Picus leuconotus.* Dzięcioł białogrzbietny Tacz. — Hr. Wodzicki w Tatrach go nie spostrzegał, również i p. Schauer. Szczegółowiéj może niż inne ptaki obserwując dzięcioły w Tatrach, zbiérając sobie materyjał do większéj o nich publikacyi, dzięcioła tego między mieszkańcami Tatr pominąć nie mogę. Zamieszkuje on stare lasy n. p. przy polanie Filipce, Cichém, Nosalu, Olczysku, Furtakówkach. Będąc dobrze obznajomiony z odmianami, jakim dzięcioły pstre podpadają, snadno mogłem go od pokrewnych odróżnić, i o ile sam zauważyłem, jest najrzadszy z całéj rodziny w tych stronach [1]).

103. *Picus medius.* Dzięcioł pstry średni Tyz. (Wodz.). Towarzyszy w lasach szpilkowych dzięciołowi większemu, w liściastych nie tak wysoko się zapuszcza.

104. *Picus minor.* Dzięcioł pstry mały Tyz. Nieuważany przez poprzedników moich, bawi w Podhalu przez jesień i zimę, niekiedy i w lecie zostając. Spotykałem go przy osadach ludzkich, na wierzbach i olchach; w Jaworzynie Spizkiéj nawet wśród domów.

105. *Picus tridactilus.* Dzięcioł trójpalczasty Jar. (Wodz. Sch.). Posuwa się wysoko w lasy, pospolitszy w górach niż w dolinie, gdzie zimową porą zlatuje. Spotykałem go na Wołoszynie, Krywaniu, Roztoce i lasach przy Toporowym stawie. Według wiadomości, jakich mi p. Kocyan udzielił, dzięcioł ten obecnie staje się rzadszym z powodu znikania pni starych, podczas gdy na węgierskiéj przynajmniéj stronie Tatr dzięcioł pstry wielki bierze przewagę wśród pobratymców. Wszystkie tedy dzięcioły do krajowéj ptaszni należące zaliczyć wypada do ptaszni tatrzańskiéj; wszystkie są ochraniane przez leśniczych dobrze znających ich pożytek, wbrew nowym a przez Dra Altuma rozpowszechnionym pogłoskom o wrzekoméj ich szkodliwości. W zbiorze p. Kocyana wszystkie licznémi reprezentowane są okazami, równie jak i Krętogłów szary (*Junx torquila*) przez hr. Wodzickiego do ptaszni tatrzańskiéj wliczony, a którego nigdy w Podhalu nie spotkałem, ani innéj nie mogłem zasięgnąć wiadomości, prócz udzielonéj mi przez p. Fingera, że bardzo rzadko się pojawia na węgierskiéj stronie. Zdaniem mém ptak ten lubiący stare liściaste drzewa, nawet nie

---

[1]) Bliższe szczegóły co do pojawów tego ptaka w Tatrach podałem w rozprawce méj pod tytułem: Obrazki z fauny tatrzańskiéj IV, „Przyrodnik“ rok 1882. Gniazdo widziałem w Poroninie. Ptak ten jest pospolitszym na drzewach liściastych.

bardzo pospolity w zachodniéj Galicyi, w ptaszni tatrzańskiéj pomieszczenia mieć nie może.

Anisodactylae. — Przyrosłopalcowe.

106. *Sitta europea* Lath. Bargiel kowalik Jundz. (Wodz.). Stale przebywa w niższych lasach, w dolinkach tatrzańskich i dolinie Kościeliskiéj nierzadki, pospolitszy jednak na drzewach liściastych.

107. *Certhia familiaris* Lin. Pełzacz zaskórnik Now. (Wodz.). W reglach do wysokości 3000', w Nosalu nierzadki, to samo w Krokwi i Łysankach, wyższych gór unika. Sikory, dzięcioły, bargle i pełzacze dla wielkiéj swéj pożyteczności winny być ochraniane. Drobne bowiem szkodniki, a mianowicie chrząszcze, znacznie lasom tatrzańskim dały się we znaki; przy Roztoce, Wołoszynie, Kościeliskach wznoszą się całe obszary uschłych lasów, przez korniki i inne szkodniki zniszczone. Gdzie dzięcioł rady dać im nie może, wnet delikatne sikory i pełzacze dziesiątkują zastępy niszczycieli. W równinach szczególniéj miałem sposobność przypatrzeć się użyteczności tych ptaków. W Tatrach w ogólności w mniejszéj ilości występują, dla klimatu, a dzieciołom i barglom barwa nader się zmienia.

108. *Alcedo ispida* Lin. Zimorodek europejski. Nieuważany przez mych poprzedników, trzyma się rybnych potoków, jak Dunajca między Poroninem i Zakopaném i Białki. Widziałem go coś 3 razy, nad obu témi potokami. Według p. Pawlicy ma być rzadki; liczniéj przy Poroninie w zimie się pokazuje. U p. Kocyana znajduje się parka ptaka tego. Do czasowo tylko pokazujących się ptaków zaliczyć mi wypada: *Upupa epops*. Dudka właściwego, który na galicyjskiéj stronie Tatr rzadko się pokazuje; raz go widziałem przy Bukowinie, drugi raz zabitego w Jaworzynie Spizkiéj. W Podhalu się nie gnieździ.

109. *Tichodroma phoenicoptera* Temm. Pomurnik mentel Now. (Wodz. Sch. Dzied.). Ptak ten żyje w nagich turniach, w ogólności jest jednak rzadki. Spotykałem go na Lilijowém, Kościeliskiéj dolinie, Kościelcu, Świnnicy, Wołoszynie. Do gniazda nigdy się dostać nie mogłem, chociaż go na Wołoszynie widziałem. W zbiorze p. Kocyana znajduje się jedno jaje; rzecz nader rzadka w zbiorach zoologicznych.

Chelidones. — Paszczyste.

110. *Hirundo rustica* Lin. Jaskółka dymówka Jundz. (Wodz.). Pospolita przy osadach w Podhalu; w góry się nie zapuszcza, najwyżéj widziałem ją przy zwaliskach w Kościeliskiéj dolinie. Odlatuje wcześniéj niż z nizin.

111. *Hirundo urbica* Lin. Jaskółka oknówka Gm. (Wodz.). Dzieli miejsce pobytu z poprzednim gatunkiem. W Jaworzynie Spizkiéj i Kużnicach Zakopiańskich nierzadka. Czy trzeci gatunak jaskółek: *Hirundo riparia* Jaskółka brzegówka bawi w Podhalu stwierdzić nie mogłem. W urwiskach brzeżnych przy Poroninie widziałem wprawdzie jamki, równie jak przy Białym Dunajcu, nie mogłem jednak dostrzedz ich mieszkańców, przeto omijam ją aż do dostatecznego wykazania. P. Kocyan posiada parkę z tego gatunku pochodzącą z Orawy.

112. *Cypselus murarius*. Jerzyk murowy Jar. (Wodz. Sch. Now.). Pospolity mieszkaniec turni tatrzańskich, gnieździ się w skałach ponad kosodrzewiną, pospolitszy na wapieniach niż granitach. Bardzo liczny na Magórze, Kasprowéj; widywałem go na Krywaniu, Błyszczu, Staréj Robocie, Wołoszynie. Drugiego europejskiego gatunku jerzyka *Cypselus melba* zupełnie w Tatrach nie ma, jak to już moi poprzednicy zauważyli.

113. *Caprimulgus europeus* Lin. Kozodój lelek (Wodz.). Od Kwietnia do końca Sierpnia przebywa w niższych lasach i nizinach, nierzadki przy Murzasichlu i Cichém.

Columbae. — Gołębie.

114. *Columba palumbus*. Gołąb grzywacz (Wodz.). Dość rzadki w Podhalu; spotykałem go rzadko parkami przy Murzasichlu i Bystrém, gniazd nigdy; ma przebywać tylko przez lato.

115. *Columba oenas* Lin. Gołąb siniak Jund. (Wodz.). Przebywa od Maja do Października bardzo licznie w górskich lasach, sięga aż po górną granicę regli; gniazda widziałem w Lipcu przy polanie Filipce. Parkę młodych ztamtąd posiada leśniczy w Poroninie p. Pawlica, karmione ziarnem chowają się dobrze.

116. *Columba turtur* Lin. Gołąb turkawka Kluk. Rzadki w galicyjskich Tatrach; dzikie okazy widziałem w lasach Bukowiny i Jaworzyny Spizkiéj, tamże w Sierpniu na złamanym smereku widziałem i gniazdko. W okolicy Szczawnic i na węgierskiéj stronie Tatr nierzadki.

Gallinae. — Kury.

117. *Tetrao urogallus* Lin. Głuszec właściwy Rz. (Wodz. Sch.). Żyje w reglach; kilka okazów, najczęściéj samice, widziałem w Olczysku, Hrubym Reglu, Wawrzeczkowéj Cyrli, przy Międzydrogach, Gęsiéj szyi. Pospolita to wraz z pobratymcami zwierzyna lasów tatrzańskich, chociaż w miarę ubywania lasów coraz mniéj go bywa, a nieumiejętném wybijaniem samic i młodych przez kłusowników nie

mała szkoda wyrządzoną bywa. Samice zwane kurami lub głuszycami, samce przez górali „głuchoniami“ zwane.

118. *Tetrao tetrix* Linn. Głuszec cietrzew Rz. (Wodz. Sch.). W reglach, w kosodrzewinie a nawet po lasach niższych się znachodzi. W Hrubym Reglu, w Toporowéj i Wawrzeczkowéj Cyrli nierzadki, przy stawie Toporowym a osobliwie przy wyrębach i maliniaku powyżéj téj miejscowości bardzo często spotykałem okazy. Na Psiéj Trawce dnia 25 Lipca 1881 o świcie spotkałem stadko z 15 sztuk na saméj polanie. Ciekawą jest okoliczność, że stare „koguty“ dostają białe plamy na podgardlu i brzuchu, a okaz taki spotkałem raz tylko w Hrubym reglu.

119. *Tetrao bonasia* Lin. Kniejotok jarząbek Pietr. (Wodz. Sch.). Ze wszystkich kuraków najpospolitszy w reglach tatrzańskich; całe stadka spotykałem w Kościeliskiéj dolinie, Małéj Łące, Dolinie Białego, Piórze przy Jaszczurówce, w kosodrzewinie pod Żółtą Turnią.

P. Schauer, bawiąc w roku 1861 w Tatrach, zasięgnąwszy gdzieś wiadomości, jest powodem, że zdanie, jakoby Pardwa górska *Tetrao lagopus* żyła w Tatrach, utrzymuje się dotychczas. Strzelcy tatrzańscy i mnie podobne brednie opowiadali; mieli widywać „białe koguty“ to na Osobitéj, to w dolinie Kościeliskiéj, kiedym im pokrótce opisał strój letni pardwy, prowadzono mnie do tych niby „kur“, tymczasem chwytali się tylko szczegółów; stara cieciorka podobną jest do pardwy, ale tylko z daleka i z za krzaków; z blizka odrazu można oba gatunki rozróżnić, i te „inaksze kury“ były cieciorkami. Raz nawet pokazano mi jarząbka za taką pardwę. Z drugiéj strony, jak już powyżéj wspomniałem, ulega cietrzew niekiedy odmianom; nawet czasem przybiéra białą barwę [1]); może być, że owe „białe koguty“ o jakich Krzeptowski p. Schauerowi opowiadał i co on *bona fide* przyjął, do takiéj odnosiły się przypadkowéj odmiany. Bądź co bądź, pardw obecnie w Tatrach nie ma, i jak mnie p. Kocyan zapewniał, od 30 lat nie widziano okazu, a okaz jaki posiada, zagranicznego jest pochodzenia. Tak samo ma się rzecz z cytowaną w wykazie hr. Wodzickiego kuropatwą górską: *Perdix saxatilis*, téj stanowczo w górach nie ma. Okazy, jakie przeglądałem zabite w Olczysku, Kościeliskiéj dolinie i Małéj Łące były zwykłemi kuropatwami, a tak wybitnie od niéj różniącéj się kuropatwy górskiéj nikt w Tatrach nie widział. — W Tyrolu i Bawaryi żyje ona na mniejszych nawet wysokościach niż Tatry. W Tatrach wczesna i ostra zima prędko wyginięcia jéj byłaby przyczyną. Omijam ją tedy wraz z pardwą w niniejszym wykazie.

120. *Perdix cinerea* Lath. Kuropatwa właściwa Jar. (Wodz.). Żyje w polach Podhala, zapuszcza się nawet w doliny tatrzańskie; tu jednakowoż długo nie bawi, żéruje tylko i wraca, dla braku dostatecznéj żywności. Okazy jakie oglądałem były niezmiernie chude. —

---

[1]) Vide: Przyrodnik. Rocznik III, Nr. I.: Cietrzew przez A. Ulanowskiego.

W miejsce kuropatwy, która się niby różnić ma od tej, co w równinie żyje, pokazywano mi w dolinie Kościeliskiej starego, zbiedzonego jarząbka; różnica aż nadto wyraźna! Coś podobnego pokazywano Prof. Dr. Nowickiemu na Czarnej Górze pod nazwą „Kamionki.“

121. *Perdix coturnix* Lath. Kuropatwa przepiórka Rzą. (Wodz.). Żyje po polach uprawnych nie zapuszczając się w góry. Spotkałem ją i słyszałem przy Jaszczurówce, Poroninie, Gubałówce, Bystrém.

Grallae. — Podkasate.

122. *Charadrius minor* Mey. Siewka rzeczna (Wodz. Sch.). Widziałem nad Dunajcem w kilku okazach, również nad Białką w Lipcu i Sierpniu. Jaj ani gniazda nie widziałem, chociaż pewny jestem, że się gnieździ w tych stronach. Siewkę górną *Charadrius morinellus* Lin. spotkałem w 3 okazach w Tomanowéj liptowskiéj; sądzę jednak, że tylko przypadkowo się zatrzymała. P. Kocyan posiada okaz zabity na Czerwonym Wierchu.

123. *Charadrius pluvialis* Lin. Siewka złocista Wodz. Widywałem na polach Poronina w kilku okazach; jeden okaz zabity przy Gubałówce oglądałem w Zakopaném. Ma ona być wcale pospolitą w niektórych latach; nie braknie jéj jednak żadnego roku, jak mnie Krzeptowski i leśny Jarząbek zapewniali. W zbiorze p. Kocyana znajduje się jeszcze okaz zabity w przelotach: Siewki żółtodzióbéj Jar. *Charadrius hiaticula* Lin. okazu jednak żadnego żywego nie spostrzegłem, ani żadnych zgoła zasięgnąć nie mogłem wiadomości. Siewkę złocistą nie spostrzegam w żadnym spisie ptaków tatrzańskich [1]).

124. *Vanellus cristatus.* Czajka właściwa Tyz. (Sch.). Kilka okazów ptaka tego widział p. Schauer przy Pięciu Stawach polskich. Tam go nie widziałem, ale na torfistych łąkach między Bystrém a Olczą w stadkach, raz przy Toporowym Stawku, Jaworzynie Spizkiéj, oraz kilka okazów przy hali Królowéj 10 Sierpnia. Należy do ptaków co rok się pojawiających, a o gnieżdżeniu się jéj nie wątpię. W tém miejscu wspomnieć muszę według obcych i własnych spostrzeżeń nieco o ptakach, niedługo na przelotach się zatrzymujących. I tak Bocian biały. *Ciconia alba* nie gnieździ się w Podhalu, w przelotach zatrzymuje się ledwo kilka godzin dla wytchnienia. W drugiéj połowie Sierpnia widziałem silne stado bocianów, przelatujące nad Czerwonémi Wierchami; kika sztuk odpoczywało 22 Sierpnia na przełęczy Toma-

---

[1]) Do porównania miałem okazy Siewki rzécznéj i złocistéj, kupione w Kościeliskach. Siewkę górną widziałem wcześnie rano w dzień ulewny przelatującą ku dolinie Wierchcichéj. Okazu jednak dostać nie mogłem, a pewnych wiadomości nikt mi podać nie umiał; między kupionemi Siewkami były dwa młode okazy Siewki rzécznéj.

nowéj. S. p. JANOTA wspomina o odpoczywaniu ptaka tego na Szérokiéj Jaworzyńskiéj i Gubałówce. W zbiorze p. KOCYANA znajdują się okazy: Żórawia pospolitego, Czapli siwéj i purpurowéj, Bąka i Bączka, Warzęchy, 3 okazy Bataliona bojownika, zabite na przelotach na Orawie i Nowotargskiéj dolinie.

125. *Numenius arquatus.* Kulon stępowy. Widziany w przelocie przez p. SCHAUERA; o ile sam stwierdziłem, żyje na łąkach przy Poroninie w końcu Sierpnia, przy Białym Dunajcu spotkałem go na polach i ugorach. Przy hali Smytnéj wieczorem spotkałem stadko przelatujące, łatwe dla myśliwego do odróżnienia w locie.

126. *Tringa alpina* Lin. Biegus górny Tyz. Niewspominany przez mych poprzedników, żyje i gnieździ się przy wyższych stawkach; widziałem go bardzo blizko na stawkach w Tomanowéj polskiéj i przy stawkach pod Krywaniem. W tém drugiém miejscu były i młode okazy; ztąd wnoszę, że się gnieździć musi. Również przed wschodem słońca kilka sztuk na hali Ornak, znać wiatrem przygnane uwijało się wesoło. P. KOCYAN posiada parkę tatrzańskiego pochodzenia.

127. *Totanus hypoleucos.* Kulik piskliwy (Sch.). Spostrzegany już przez p. SCHAUERA, podczas gdy Biegus górny nigdzie wymiénionym nie był (!?); przebywa, ale nielicznie (o ile sam zauważyłem). Przy Ornaku, kilka okazów rano przy Smereczyńskim stawie, przy stawkach w Tomanowéj, nadto przy błotach na Cichém, oto miejsca, gdzie go spotykałem. Bawi on przez lato w Tatrach; czy się gnieździ, nie wiem z pewnością. P. SCHAUER wspomina w swéj rozprawie o jednym bardzo młodym okazie.

W zbiorze p. KOCYANA znajdują się zabite na przelotach okazy: Kulika samotnego (*Totanus ochropus*), K. leśnika (*Totanus glareola*) zabitego w Orawicach w Kwietniu, Kulika kwokacza (*Totanus glottis*) zabitego w lecie w Trstena na Orawie, Płatkonoga płaskodzióbego (*Phalaropus platyrrhynchus*) zabitego przy Nowym Targu 1858 r. Okazy te dowodzą, że ptaki te gdzieś przez wschodnie Tatry przybywają w nasze strony.

128. *Scolopax rusticola* Lin. Bekas słąka Tyz. (Wodz. Sch.). Zamieszkuje od Kwietnia do Października lasy i krzaki w reglach, nierzadko spotkać ją można na ciągu przy kosodrzewinie. Widywałem go w dolinie Kościeliskiéj, przy Cichém, na Wiktorówkach, w Pardołówce. Od czasu do czasu pojawiają się inne gatunki Bekasów, jak Dubelt, Kszyk, Ficlaus i na ciągu bywają strzelane; okazy tychże znajdują się w zbiorze p. KOCYANA.

129. *Crex pratensis* Mey. Chróściel derkacz Lud. (Wodz.). Spotykałem go i słyszałem na Cichém, Murzasichlu, Olczy, Jaszczurówce. Według p. PAWLICY, który roku ubiegłego kilka okazów zabił, nie zapuszcza się w góry lecz trzyma się łąk i pól podmokłych. Czy w Podhalu żyje i Wodnik właściwy: *Rallus aquaticus* Lin., z pewnością nie mogę powiedzieć; ani go widziałem tamże, ani pewnych zasięgnąć nie mogłem wiadomości. W zbiorze w Orawicach znachodzi się parka pochodzenia orawskiego.

130. *Gallinula chloropus* Lath. Kurka kokoszka Dzied. Spotykałem ją na Toporowym i Smereczyńskim stawie, gdzie w lecie zabił p. Finger kilka okazów. Mam wiadomość, że corocznie na Toporowym stawku się wywodzi, jak również i

131. *Gallinula pusilla* Mey. Kurka zielonka Dzied., któréj jeden okaz zabity tamże przez leśnego oglądałem przy Jaszczurówce. W Sierpniu widziałem i młode, a zatém gnieździć się tam musi. Oba gatunki nie są zamieszczone u mych poprzedników.

Dzikie gęsi przelatują tylko przez Nowotargską dolinę, zatrzymując się najwyżéj dwa lub trzy dni, często z powodu mgły. O zabiciu gęsi posiewnicy *Anser segetum* na Murzasichlu wiem od p. Pawlicy. Jako czasowo się pojawiająca, zamieszczenia w niniejszym spisie mieć nie mogła.

Palmipedes. — Pletwonogie. [1]

132. *Anas boschas* Lin. Kaczka krzyżówka (Wodz.). Żyje i gnieździ się lubo w szczupłéj ilości na Toporowym i Smereczyńskim stawie, na wyższych stawach jéj nie widziałem. Na wiosnę przylatuje blizko o 3 tygodnie późniéj niż w równiny. O gnieżdżeniu się na Toporowym stawku mam wiadomości od p. Pawlicy.

133. *Anas querquedula* Lin. Kaczka cyranka Gmel. Przez hr. Wodzickiego tylko za czasową się pojawiającą miana, zdaniem p. Pawlicy, który corocznie kilka sztuk jéj na Toporowym stawie ubił i leśnych z dóbr Szaflarskich, wywodzi się na tymże stawku na błotnistych brzegach.

Oprócz wymienionych tu ptaków zalatują w Tatry a szczególniéj na Orawę i w okolicę Nowego Targu liczne gatunki Kaczek, Nurów,

---

[1]) P. E. Schauer, były kustosz zbiorów uniwersyteckich, ironicznie wyraża się w rozprawce swéj p. t.: *Tagebuchsnotizen* i t. d. o podanéj przez hr. Wodzickiego wiadomości o kaczkach na stawach tatrzańskich. Zdaniem mém jednak niesłusznie. Strzelcy tatrzańscy niejednokrotnie widywali je na stawach niższych, gdzie i ja je widziałem i ztąd okazy miałem. Prawda, że nie ma ich na Pięciu stawach polskich, ale bo ich tam hr. W. nie widział. Niesłuszna tedy uwaga p. Schauera o ornitologicznych bajkach „*ornithologische Enten*“ jak i niesłuszne jego wyrażanie się o pracach tegoż sumiennego a tak dla kraju zasłużonego badacza, w innéj rozprawce p. Sch. p. t.: *Die Murmelthiere und Zieselmäuse Polens u. Galiziens.* Uwagi te jednak, zdaniem mém, w niczém nie ujmują należytéj doniosłości prac hr. W. W czasach, kiedy badacz ten cenne swe zapiski i spostrzeżenia robił, pracowników na polu przyrodoznawstwa Galicyi ledwie kilku było, nauka znacznie niżéj od dzisiejszego swego stanowiska stała, możliwe były więc omyłki, omyłki przypadkowe, jakie się przy najsumienniejszém badaniu wydarzać mogą. Podawanie zaś swych omyłek za pewność niezbitą i ogłaszanie ich umyślne w obcych językach rzuca złe światło na badacza, i powinno być obce sumiennym ludziom nauki.

Mew, Rybołówek, Perkożów i t. p.; pojawy to jednak niestałe, raczéj przypadkowe, a zatém mimo że znajdują się w zbiorze p. Kocyana i z tych pochodzą okolic, zamieszczone być nie mogły. W każdym razie sądzę, że nie bez korzyści byłoby ułożenie tabeli pojawów w ptaszni tatrzańskiéj, a mam nadzieję, że gorliwy ornitolog p. Kocyan, podający do pism obcych uwagi swe o przelotach ptaków z pojedyńczych lat, niebawem tablicę taką ułoży.

Skrócenia użyte w téj rozprawce:

Jar.	—	Jarocki	Bech.	—	Bechstein,
Jun.	—	Jundził,	Besek.	—	Beseke,
Kl.	—	Kluk,	Breh.	—	Brehm,
Myśl. pt.	—	Myśliwstwo ptasze,	Brünn.	—	Brünnich,
Now.	—	Nowicki,	Briss.	—	Brisson,
Pietr.	—	Pietruski,	Cuv.	—	Cuvier,
Rzą.	—	Rzączyński,	Gmel.	—	Gmelin,
Sch.	—	Schauer,	Key. et Bla.	—	Keyserling et Blasius,
Tacz.	—	Taczanowski,	Lin.	—	Linné,
Tyz.	—	Tyzenhauz,	Leach.	—	Leach,
Wodz.	—	hr. Wodzicki,	Mey.	—	Meyer,
Zaw.	—	Zawacki,	Pall.	—	Pallas,
Dzied.	—	hr. Dzieduszycki,	Temm.	—	Temminck,
Gmin.	—	nazwa gminna.	Vieill.	—	Vieillot.